

УДК 343.343.3:796.332.073

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5\(47\)-1210-1219](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-5(47)-1210-1219)

Кириченко Олег Вікторович доктор юридичних наук, професор, ректор, професор кафедри права, Дніпровський гуманітарний університет, 49000, м. Дніпро, вул. Василя Сліпака, 35 А, тел.: (098) 134-26-81, <https://orcid.org/0000-0002-2046-9522>

КРИМІНАЛІСТИЧНА ПРОФІЛАКТИКА ХУЛІГАНСТВА, ВЧИНЕНОГО ФУТБОЛЬНИМИ ВБОЛІВАЛЬНИКАМИ

Анотація. В статті з'ясовано зміст та особливості криміналістичної профілактики хуліганства, вчиненого футбольними вболівальниками.

Наголошено, що криміналістична профілактика є необхідною складовою діяльності слідчого під час досудового розслідування хуліганства, вчиненого футбольними вболівальниками.

Визначено, що криміналістична профілактика хуліганства, вчиненого футбольними вболівальниками, є специфічною діяльністю слідчого, що здійснюється із використанням криміналістичних прийомів та методів під час досудового розслідування даного кримінально протиправного діяння з метою виявлення чинників, які сприяють його вчиненню, та здійснення профілактичного впливу на осіб з числа футбольних вболівальників щодо недопущення вчинення з їх боку хуліганства та інших правопорушень.

Доведено, що об'єктами слідчої профілактики є: поведінка та спосіб життя осіб, відносно якої проводиться індивідуальна профілактика; соціальні елементи їх особистості, які відображають антисуспільну спрямованість; деякі соціально значущі при формуванні та реалізації умислу психофізичні особливості індивідів; несприятливі умови оточуючого таку особу середовища та життєвого укладу; інші тривалі обставини, які визначають криміногенну ситуацію і полегшують вчинення кримінально протиправного діяння.

Зазначено, що виявлення слідчим причин та умов, що сприяють вчиненню футбольними вболівальниками хуліганства слугують основою для інших заходів превентивного характеру, що здійснюються суб'єктами запобіжної діяльності.

З'ясовано, що важливу інформацію про чинники, які сприяють вчиненню футбольними вболівальниками хуліганства, можна отримати шляхом проведення слідчих (розшукових) дій (огляду місця події, допиту учасників кримінального провадження).

З метою удосконалення профілактичної діяльності під час досудового розслідування запропоновано у Кримінальному процесуальному кодексі

України закріпити обов'язок слідчого та дізнавача по кожному кримінальному провадженню встановлювати чинники, які сприяють вчиненню конкретного кримінального правопорушення.

Ключові слова: хуліганство, футбольні вболівальники, розслідування, кримінальне провадження, протидія, запобігання, криміналістична профілактика, причини, умови.

Kyrychenko Oleh Viktorovich, Doctor of Law, Professor, Rector, Professor of the Department of Law, Dnipro Humanitarian University, 49000, Dnipro, St. Vasyl Slipak, 35 A, tel. (098)134-26-81, <https://orcid.org/0000-0002-2046-9522>

CRIMINAL PREVENTION OF HOOLINESS COMMITTED BY FOOTBALL FANS

Abstract. The article clarifies the content and features of forensic prevention of hooliganism committed by football fans.

It was emphasized that forensic prevention is a necessary component of the investigator's activity during the pre-trial investigation of hooliganism committed by football fans.

It was determined that the forensic prevention of hooliganism committed by football fans is a specific activity of the investigator, which is carried out using forensic techniques and methods during the pre-trial investigation of this criminal act with the aim of identifying factors that contribute to its commission and exerting preventive influence on persons from among football fans to prevent them from committing hooliganism and other offenses.

It has been proven that the objects of investigative prevention are: the behavior and lifestyle of persons, in respect of which individual prevention is carried out; social elements of their personality that reflect antisocial orientation; some psychophysical characteristics of individuals that are socially significant in the formation and realization of intention; adverse conditions of the environment and way of life surrounding such a person; other long-term circumstances that determine a criminogenic situation and facilitate the commission of a criminally illegal act.

It is noted that the investigators' identification of the reasons and conditions that contribute to hooliganism by football fans serve as the basis for other preventive measures carried out by the subjects of preventive activities.

It was found that important information about the factors that contribute to hooliganism by football fans can be obtained by conducting investigative (research) actions (surveying the scene of the incident, questioning participants in criminal proceedings).

In order to improve preventive activities during pre-trial investigation, it is proposed to enshrine in the Criminal Procedure Code of Ukraine the duty of the

investigator and inquirer in each criminal proceeding to establish factors that contribute to the commission of a specific criminal offense.

Keywords: hooliganism, football fans, investigation, criminal proceedings, counteraction, prevention, forensic prevention, causes, conditions.

Постановка проблеми. Одним із видів кримінальних правопорушень, що впливає на стан правопорядку та викликає обґрунтований страх у населення, є хуліганство, у тому числі й вчинене футбольними вболівальниками. «Футбольне хуліганство» спрямоване на порушення громадського порядку, в результаті чого заподіюється шкода або ставиться під загрозу заподіяння шкоди суспільно корисній діяльності, відпочинку та побуту людей тощо. У зв'язку з цим пріоритетним напрямом протидії цим кримінальним правопорушенням правоохоронними органами є запобігання їм.

Найбільш широким за обсягом і багатогранним за формами здійснення є перша форма запобігання кримінальним правопорушенням – профілактика, тобто діяльність з виявлення та усунення (нейтралізації) причин злочинності та умов, що їм сприяють. Профілактика кримінальних правопорушень у широкому розумінні – це підпорядкована завданням запобігання злочинності як явищу, у вузькому – запобігання конкретним кримінальним правопорушенням з боку окремих осіб [1, с. 201]. При цьому профілактика кримінальних правопорушень не охоплює попередження та припинення кримінально протиправних посягань, які є необхідними ланками у запобіжній діяльності [2, с. 162].

Серед спрямувань профілактичної діяльності, що проводиться правоохоронними органами, виділяють такі основні її види: кримінально-правову, адміністративно-правову, оперативно-розшукову, криміналістичну, кримінологічну профілактику та інші. Визначені види профілактичної діяльності не слід розглядати ізольовано один від одного. При вирішенні завдань профілактики кримінальних правопорушень, вони повинні розглядатися і застосовуватися комплексно, і загалом можуть бути об'єднані в єдиному понятті – «профілактична діяльність правоохоронних органів». Разом з тим кожен з цих видів профілактики кримінальних правопорушень являє собою самостійне спрямування діяльності правоохоронних органів, хоча має свої характерні особливості та відмінності [1, с. 202].

На думку О. В. Сіренко, криміналістична профілактика як частина загальної юридичної профілактики пов'язана з виявленням причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, об'єктів криміналістичного впливу, а також із застосуванням специфічних профілактичних засобів, що ускладнюють вчинення нових кримінальних правопорушень, і із запобіганням чи припиненням злочинної діяльності конкретних осіб [3, с. 156].

Під час проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень слідчий, окрім встановлення і доказування обставин їх учинення та винних осіб, повинен виконувати профілактичні функції. Тому криміналістична профілактика є необхідною складовою діяльності слідчого під час досудового розслідування хуліганства, вчиненого футболістами вболівальниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами розслідування хуліганства, вчиненого футболістами вболівальниками, займалися Н. В. Верлас, М. М. Єфімов, Б. В. Клімов, Н. О. Кононенко, М. О. Ларкін, А. О. Масалітін, О. В. Мельковський, Ю. В. Пирожкова, М. М. Рудика та інші. Однак питання криміналістичної профілактики зазначених кримінальних правопорушень залишилися поза увагою науковців, що зумовлює необхідність дослідження даного питання.

Мета статті – з'ясувати зміст та особливості криміналістичної профілактики хуліганства, вчиненого футболістами вболівальниками.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні криміналістами криміналістична профілактика розглядається як система наукових положень та практичних рекомендацій про закономірності розробки й використання у кримінальному судочинстві технічних засобів, тактичних і методичних прийомів з метою запобігання злочинам, що готуються, та своєчасного виявлення, швидкого й повного розслідування вчинених злочинів, виявлення та усунення в процесі розслідування обставин, що сприяли їх вчиненню [4, с. 74]. Тобто, під час досудового розслідування слідчий повинен виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, у тому числі й «футбольного хуліганства».

Але, як зазначила С. Книженко, сьогодні слідчий при встановленні причин та умов, що сприяють вчиненню злочинів, позбавлений законодавцем будь-якої ініціативи щодо їх усунення. Тому чинне законодавство щодо організаційних основ криміналістичної профілактики, що здійснюється слідчим, недосконале й суперечливе. Поспішність при створенні та введенні в дію Кримінального процесуального кодексу України 2012 року (далі – КПК України) засвідчила, що низка його положень прийняті без урахування досягнень правової науки та сучасних потреб слідчо-судової практики. Тож авторка вважає за необхідне доповнити ст. 91 КПК України «Обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні» пунктом 8 «причини та умови, що сприяли вчиненню злочину» [4, с. 77].

Але існує й інша думка з цього приводу про те, що недоцільно передбачати «встановлення причин та умов, які сприяли вчиненню кримінального правопорушення» у ст. 91 КПК України, як однієї з обставини, яка повинна підлягати доказуванню у кримінальному провадженні. Оскільки

це зобов'язуватиме, в першу чергу, органи досудового розслідування та дізнання не лише виявити та встановити такі причини і умови, а і доказати їх, що не завжди є можливим, зважаючи на певну категорію кримінальних правопорушень чи окремих способів їх вчинення. В подальшому не встановлення цих причин та умов може бути приводом як для затягування розслідування, так і винесення виправдувального вироку судом через їх недоведеність, незважаючи на інші елементи обставин, які були доведені [5, с. 587].

Слід зазначити, що чинники, які обумовлюють вчинення певного виду кримінального правопорушення, вчені-кримінологи чітко поділяють на безпосередні (спеціальні) причини та умови. «Причина у такому вузькому значенні – це вирішальний активний фактор, який з самого початку містить у собі реальну можливість цього наслідку. Умова – відносно пасивний фактор, який впливає на розвиток причинного зв'язку, але не породжує наслідок. Умова відіграє роль каталізатора процесу: без необхідних умов не виникне наслідок» [6, с. 45].

На наш погляд, на законодавчому рівні потребує закріплення обов'язку слідчого та дізнавача по кожному кримінальному провадженню встановлювати чинники, які сприяють вчиненню конкретного кримінального правопорушення. Саме у КПК України ми пропонуємо замість категорій «причини» та «умови» використовувати таку категорію як «чинники». Це обумовлено наступним:

1. У кримінологів виникло питання: чи можна створити перелік обставин, одні з яких завідомо належали до причин, а інші – до умов? Розвиток кримінології показав, що такий перелік скласти неможливо, оскільки в одних випадках причиною стає те, що було умовою, і навпаки. Тому комплекси причин та умов, спільна дія яких породжує наслідок – злочинність, називають факторами (чинниками) [6, с. 45].

2. Встановлення причини може носити декларативний характер, оскільки безпосередньою причиною кримінального правопорушення є сформовані в правопорушника антигромадські погляди і звички, тобто така система мотивів його діяльності, що несумісна з інтересами суспільства; це сформований лад помислів і почуттів, чуждих моральним і правовим нормам [7, с. 136], а встановити їх під час досудового розслідування майже не можливо.

Основною складовою вчинення таких кримінальних правопорушень є насамперед внутрішні детермінанти, пов'язані з особистістю особи злочинця, яким притаманні глибока морально-психологічна деформація, патології психічного стану, дефекти правосвідомості тощо. При цьому слід мати на

увазі, що на формування особи впливає безпосереднє середовище, в якому вона перебуває, соціальні групи (сім'я, друзі тощо), безпосередні умови життя тощо.

Негативний вплив на формування в особі приводу до вчинення хуліганства здійснюють криміногенні ситуації. В умовах високої концентрації населення, збільшення кількості стресових ситуацій і ослаблення традиційних форм соціального контролю – збільшується нервово-психічне навантаження людей, підсилюється в їх відносинах емоційна напруга, розрядка якої нерідко відбувається в конфліктній (у тому числі й у протиправній) формі.

Варто наголосити, що злочини футбольних уболівальників представляють собою різновид групової, насильницької злочинності неповнолітніх та молоді, які були скоєні з урахуванням специфічної футбольної мотивації [8, с. 196].

Футбольні фанати кримінальної спрямованості культивують агресію та насильство. Як зазначив А. Ф. Зелінський, агресивні злочини мають злісний, деструктивний характер та спрямовані на заподіяння потерпілому шкоди. В основі кримінальної агресії – ворожість і жадоба руйнування [6, с. 192].

Першим виявом агресії фанатів є дрібне хуліганство, і лише за підтримки більшої кількості осіб (на товпу) воно переростає у суспільно небезпечні дії (руйнування майна, побиття людей, а інколи – навіть вбивство) [9, с. 204].

Особистості футбольних уболівальників, які вчиняють кримінальні правопорушення, властиві наступні характеристики:

1) постійна демонстрація зневаги до норм загальноприйнятої поведінки (лихослів'я, поява в нетверезому вигляді, приставання до громадян, псування громадського майна і т. д.);

2) слідування негативним звичаям і традиціям фанатської субкультури, що заохочує культивування ворожнечі між угрупованнями фанатів;

3) систематичний прояв, в тому числі і в безконфліктних ситуаціях, злостивості, мстивості, грубості, актів насильницької поведінки;

4) умисне створення конфліктних ситуацій з представниками правоохоронних органів, які забезпечують правопорядок під час проведення футбольних матчів;

5) потенційна готовність до вчинення протиправних дій як до, під час, так і після закінчення футбольних матчів [8, с. 197].

Одним із чинників вчинення хуліганства є вплив «фонових явищ». У зв'язку з цим правоохоронні органи повинні значно посилити роботу з протидії пияцтву і наркоманії, оскільки відомо, що сьогодні це масова форма девіантної поведінки, яка завдає великої шкоди сім'ї, виробництву і суспільству в цілому. Ці негативні явища є своєрідним каталізатором

агресивних кримінальних правопорушень, посилюють їх жорстокість і безмотивованість. Крім того, порушення правил торгівлі спиртними напоями, неналежне реагування і несвоєчасне припинення пияцтва в громадських місцях, у тому числі й під час проведення футбольних матчів, призводять до конфліктів і сварок, що переростають у хуліганські дії.

При встановленні причин та умов вчинення кримінального правопорушення одержується інформація про:

- 1) антигромадську спрямованість особи і ступінь її тривалості;
- 2) сукупність істотних зовнішніх обставин, які справили свій криміногенний вплив на формування даного кримінально протиправного рішення;
- 3) конкретну життєву ситуацію, в якій знаходилася особа перед вчиненням кримінального правопорушення;
- 4) наявність криміногенних рис особи злочинця;
- 5) окремі недоліки у діяльності фізичних та юридичних осіб, які об'єктивно сприяли вчиненню кримінального правопорушення або полегшували настання кримінально протиправного результату [10, с. 113].

Виходячи з цього, об'єктами слідчої профілактики є: поведінка та спосіб життя осіб, відносно якої проводиться індивідуальна профілактика; соціальні елементи їх особистості, які відображають антисуспільну спрямованість; деякі соціально значущі при формуванні та реалізації умислу психофізичні особливості індивідів; несприятливі умови оточуючого таку особу середовища та життєвого укладу; інші тривалі обставини, які визначають криміногенну ситуацію і полегшують вчинення кримінально протиправного діяння.

Виявлення слідчим причин та умов, що сприяють вчиненню футбольними вболівальниками хуліганства слугують основою для інших заходів превентивного характеру, що здійснюються суб'єктами запобіжної діяльності.

Наприклад, одним із суб'єктів запобіжної діяльності є оперативні підрозділи Національної поліції, які у взаємодії зі слідчим або ініціативно здійснюють профілактичні заходи, зокрема: заходи переконання (процес логічного обґрунтування особі думки про відмову від антигромадської поведінки, антисуспільних установок); заходи соціальної допомоги (працевлаштування, поліпшення побутових умов, зміна способу життя шляхом підвищення соціального статусу, освіти, отримання престижної спеціальності, лікування, встановлення корисних контактів, вибору життєвих перспектив тощо); заходи обмеження (профілактичний контроль за місцем проживання або навчання особи з боку органів Національної поліції із залученням громадськості); заходи примусу (адміністративний арешт і адміністративне затримання, штраф, адміністративний нагляд та інше) [11, с. 92].

Важливу інформацію про чинники, які сприяють вчиненню футбольними вболівальниками хуліганства, можна отримати шляхом проведення слідчих (розшукових) дій.

Оскільки місцями вчинення хуліганських діянь під час футбольних матчів є стадіони; трибуни (сектори) стадіонів; спортивні комплекси; прилеглі території (вулиці, сквери, площі біля стадіонів); місця перегляду спортивно-масових заходів та інші [12, с. 69], то слідчий під час огляду місця події може зафіксувати недостатньо ефективними огороження між секторами, несправність вуличного освітлення на прилеглій території тощо.

Шляхом допиту потерпілих, свідків, підозрюваних та обвинувачених слідчий може здобути відомості, які мають значення як для профілактики кримінальних правопорушень, так й для аналізу особи винних, форми та змісту їх антигромадської установки. Під час допиту встановлюються чинники, які не тільки сприяли вчиненню хуліганства, а й яким чином у майбутньому вони можуть сприяти новим кримінальним правопорушенням. Крім того, під час допиту футбольних вболівальників в якості свідків слідчий може проводити профілактично-роз'яснювальну роботу щодо недопущення вчинення з їх боку хуліганства та інших правопорушень.

Висновки. Криміналістична профілактика є необхідною складовою діяльності слідчого під час досудового розслідування хуліганства, вчиненого футбольними вболівальниками.

Криміналістична профілактика хуліганства, вчиненого футбольними вболівальниками, є специфічною діяльністю слідчого, що здійснюється із використанням криміналістичних прийомів та методів під час досудового розслідування даного кримінально протиправного діяння з метою виявлення чинників, які сприяють його вчиненню, та здійснення профілактичного впливу на осіб з числа футбольних вболівальників щодо недопущення вчинення з їх боку хуліганства та інших правопорушень.

Виявлення слідчим причин та умов, що сприяють вчиненню футбольними вболівальниками хуліганства слугують основою для інших заходів превентивного характеру, що здійснюються суб'єктами запобіжної діяльності.

Важливу інформацію про чинники, які сприяють вчиненню футбольними вболівальниками хуліганства, можна отримати шляхом проведення слідчих (розшукових) дій (огляду місця події, допиту учасників кримінального провадження).

З метою удосконалення профілактичної діяльності під час досудового розслідування пропонуємо у КПК України закріпити обов'язок слідчого та дізнавача по кожному кримінальному провадженню встановлювати чинники, які сприяють вчиненню конкретного кримінального правопорушення.

Література:

1. Кириченко О. В., Шевченко О. А. Оперативно-розшукова профілактика злочинів як вид діяльності ОВС України. *Вісник Запорізького юридичного інституту ДДУВС*. 2009. № 2. С. 199–206.

2. Пазиніч І. І., Кириченко О. В. Актуальні проблеми запобіжної діяльності оперативних підрозділів органів внутрішніх справ України. *Сторіччя розшуку: історія, сучасність, перспективи* : матер. Міжн. наук.-практ. конф. (Одеса, 24 жовт. 2008 р.). Одеса : Одес. держ. ун-т внутр. справ, 2008. С. 162–163.

3. Сіренко О. В. Теоретичні питання криміналістичної профілактики. *Науковий вісник Національного університету ДПС України (економіка, право)*. № 4 (63). 2013. С. 155–160.

4. Книженко С. Криміналістична профілактика злочинів проти правосуддя. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. № 1(39). С. 74–78.

5. Нікітіна-Дудікова Г. Ю. Профілактична діяльність у структурі криміналістичної методики розслідування кримінальних правопорушень проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 586–590.

6. Зелінський А. Ф. Криминологія : навч. посіб. Харків : Рубікон, 2000. 240 с.

7. Кириченко О. В. Кримінально-правові та криминологічні аспекти протидії завідомо неправдивим повідомленням про загрозу громадській безпеці : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2005. 234 с.

8. Гусак Т. П. Криминологічна характеристика злочинів, скоєних футбольними уболівальниками, та їх попередження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2014. Вип. 25. С. 195–198.

9. Данчул О. С. Особливості профілактики адміністративних правопорушень органами Національної поліції під час підготовки та проведення футбольних матчів. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2017. № 4. С. 201–210.

10. Криминологія: Загальна та Особлива частини : підруч. / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, О. Г. Кальман, О. В. Лисодєд ; за ред. І. М. Даньшина. Харків : Право, 2003. 352 с.

11. Кириченко О. В. Класифікація заходів оперативно-розшукової профілактики. *Попередження злочинів суб'єктами оперативно-розшукової діяльності* : матер. наук.-практ. конф. (Харків, 17 груд. 2010 р.). Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2010. С. 91–93.

12. Єфімов М. М. Розслідування злочинів проти громадського порядку та моральності : навч. посіб. 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 188 с.

References:

1. Kyrychenko O. V., Shevchenko O. A. (2009). Operativno-rozshukova profilaktyka zlochyniv yak vyd diyal'nosti OVS Ukrainy [Operative and investigative crime prevention as a type of activity of the Security Service of Ukraine]. *Bulletin of the Zaporizhzhya Law Institute of the Ukrainian Academy of Sciences*. 2. 199–206 [in Ukrainian].

2. Pazynich I. I., Kyrychenko O. V. (2008). Aktual'ni problemy zapobizhnoyi diyal'nosti operativnykh pidrozdiliv orhaniv vnutrishnikh sprav Ukrainy [Actual problems of preventive activity of operational divisions of internal affairs bodies of Ukraine]. *A century of search: history, modernity, prospects* : Mater. International science and practice conf. (Odesa, October 24, 2008). Odesa: Odessa. state University of Internal Affairs of affairs [in Ukrainian].

3. Sirenko O. V. (2013). Teoretychni pytannya kryminalistychnoyi profilaktyky [Theoretical issues of forensic prevention]. *Scientific Bulletin of the National University of the State of Ukraine (economics, law)*. 4 (63). 155–160 [in Ukrainian].

4. Knyzhenko S. (2015). Kryminalistychna profilaktyka zlochyniv proty pravosuddya [Forensic prevention of crimes against justice]. *Bulletin of the National Academy of the Prosecutor's Office of Ukraine*. 1(39). 74–78 [in Ukrainian].

5. Nikitina-Dudikova G.Yu. (2022). Profilaktychna diyal'nist' u strukturi kryminalistychnoyi metodyky rozsliduvannya kryminal'nykh pravoporushen' proty statevoyi svobody ta statevoyi nedotorkanosti ditey [Preventive activity in the structure of forensic methods of investigation of criminal offenses against sexual freedom and sexual integrity of children]. *Legal scientific electronic journal*. 5. 586–590 [in Ukrainian].

6. Zelinsky A. F. (2000). Kryminolohiya [Criminology]. Kharkiv: Rubicon [in Ukrainian].

7. Kyrychenko O. V. (2005). Kryminal'no-pravovi ta kryminolohichni aspekty protydiy zavidomo nepravdyvym povidomlenniam pro zahrozu hromads'kiy bezpetsi [Criminal law and criminological aspects of combating a knowingly false report of a threat to public safety]. *Candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].

8. Husak T. P. (2014). Kryminolohichna kharakterystyka zlochyniv, skoyenykh futbol'nymy ubolival'nykamy, ta yikh poperedzhennya [Criminological characteristics of crimes committed by football fans and their prevention]. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Law series*. 25. 195–198 [in Ukrainian].

9. Danchul O. S. (2017). Osoblyvosti profilaktyky administratyvnykh pravoporushen' orhanamy Natsional'noyi politsiyi pid chas pidhotovky ta provedennya futbol'nykh matchiv [Peculiarities of the prevention of administrative offenses by the National Police during the preparation and holding of football matches]. *Scientific Bulletin of the Lviv State University of Internal Affairs. Legal series*. 4. 201–210 [in Ukrainian].

10. Danshin I. M., Holina V. V., Kalman O. G., Lysodyed O. V. (2003). Kryminolohiya: Zahal'na ta Osoblyva chastyny [Criminology: General and Special parts]. ed. I. M. Danshina. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

11. Kyrychenko O. V. (2010). Klasyfikatsiya zakhodiv operatyvno-rozshukovoyi profilaktyky [Classification of measures of operative and investigative prevention]. *Prevention of crimes by subjects of operational and investigative activity : Mater. science and practice conf.* (Kharkiv, December 17, 2010). Kharkiv: Kharkiv. national University of Internal Affairs of affairs [in Ukrainian].

12. Yefimov M. M. (2018). Rozsliduvannya zlochyniv proty hromads'koho poryadku ta moral'nosti [Investigation of crimes against public order and morality]. 2nd ed., add. and processing. Dnipro: Dniprop. state University of Internal Affairs of affairs [in Ukrainian].